

مصالح و مفاسد فقهی و حقوقی انعقاد نکاح سایبری

بنت الهدا دانیال زاده نمینی

کارشناسی ارشد حقوق خانواده از دانشگاه غیرانتفاعی رفاه، تهران، ایران

ایمیل: bentolhodadaniaal@yahoo.com

چکیده

با پیشرفت علم و فن آوری، تحولات شگرفی در تمام زمینه های اجتماعی، اخلاقی، فرهنگی و... بوجود آمده و حتی شیوه و مفهوم برخی از عقود، مانند نکاح را نیز تحت الشعاع خود قرار داده و امروزه عقد الکترونیکی و نکاح سایبری جایگزین نکاح متعارف شده است. با توجه به مشروعیت نکاح سایبری از دیدگاه قرآن، سنت و بنای عقلا، این نوع از نکاح مورد تایید فقهای معاصر قرار گرفته است. گر چه عده ای از فقها نیز با دلایلی همچون؛ اجماع، احراز اراده و... قائل به عدم مشروعیت این نکاح هستند. ولی با کمک روش های اعلام اراده از طریق صفحه وب سایت، ویدئو کنفرانس و... میتوان مشروعیت نکاح سایبری را اثبات کرد. به دلیل اینکه نکاح سایبری در محیط سایبری صورت می پذیرد، میتواند مفاسدی مانند نقض حریم خصوصی افراد، عدم ایجاد اعتماد و امنیت کامل و وجود جرایمی همچون؛ جعل هویت، فریب یا تدلیس و... را داشته باشد. علی رغم وجود مفاسد بیان شده، مصلحت هایی نیز در اینگونه از نکاح وجود دارد، زیرا به دلیل محدودیتهای زمانی و مکانی در دنیای واقعی، امکان آشنایی برخی افراد و انتخاب کیس های مناسب و... برای انعقاد نکاح وجود ندارد. فلذا میتوان با بالا بردن ضریب امنیت و رمز نگاری، نکاحی سریع، سهل و فارغ از محدودیتهای جغرافیایی را منعقد کرد.

کلید واژه ها: مصالح، مفاسد، فقه، حقوق، انعقاد، نکاح، فضای سایبری

۱-مقدمه

امروزه ما شاهد تغییرات سبک زندگی، امور فرهنگی، مذهبی، اجتماعی و ... می باشیم، که دلیل این تغییرات بنیادین، پیشرفت های علمی و تکنولوژی و فن آوری های نوین می باشد، که تاثیرات شگرفی را در تمام زمینه ها برای زندگی فردی و اجتماعی افراد ایفا می کند. از آنجایی که نکاح امری مقدس و حائز اهمیت در دین مبین اسلام می باشد، بدین خاطر، میان فقهای معاصر در بیان مشروعیت و عدم مشروعیت مباحثی مطرح شده و در دیدگاه ادله ی مخصوص به خود را تبیین کرده، که با مجموع آرا و عدم دلیل بر منع نکاح سایبری قول قائلین به مشروعیت ارجح می باشد.

با توجه به نا متناهی بودن فضای سایبری مفسده هایی متوجه نکاح سایبری می شود که موجب خدشه به تقدس این نوع از نکاح است، زیرا افراد سود جو به راحتی به این محیط دسترسی دارند و میتوانند با هویت جعلی به حریم خصوصی افراد تجاوز کرده و با فریب افراد از آنان اخاذی و کلاهبرداری کنند. ولی زمانی که میتوان با بالا بردن ضریب امنیت از مزایای چنین محیطی استفاده کرد، راهی سریع، سهل الوصول و فارغ از محدودیتهای زمانی و مکانی پیش روی افراد باز می شود که به راحتی میتوانند کیس مورد نظر خود را انتخاب کرده و آشنایی های اولیه را برای انعقاد عقد نکاح سپری نمایند، گرچه نباید از این نکته غافل شد که حتماً به صورت حضوری و فیزیکی قراردادی برای آشنایی لازم و ضروری است تا خدای ناکرده در دام شیادان و سواستفاده گران گرفتار نشویم.

۲- مفاهیم و اصطلاحات

۲-۱- معنای عقد

عقد در لغت عرب به معنای بستن، پیوند خوردن و گره زدن آمده است. (ابن منظور، ۱۴۱۴ ه ق: ۲۹۶/۳) و متضاد آن واژه (حلّ) به معنای گشودن و باز کردن است. (جوهری، ۱۴۱۰ ه ق: ۵۱۰/۲). البته علمای لغت معانی دیگری نیز همچون تصمیم و اعتقاد جازم، ضمان، عهد، عهد موکد، پناه بردن به کسی، محکم کردن و غلیظ کردن را در ذیل این لغت بیان داشته اند. (طریحی، ۱۴۱۶ ه ق: ۱۰۳/۳)

در اصطلاح حقوقی، عقد عبارت است از؛ همکاری متقابل اراده دو یا چند شخص در ایجاد یک ماهیت حقوقی. (امامی، ۱۳۴۰ ه ش: ۱۶۸/۱) و همچنین در قانون مدنی ماده ۱۸۳ مقرر می دارد: "عقد عبارت است از اینکه یک یا چند نفر در مقابل یک یا چند نفر تعهد بر امری نمایند و مورد قبول آنها باشد." (موسوی-افشار، ۱۳۹۴ ه ش: ۵۰)

۲-۲- عقد الکترونیکی (سایبری)

در خصوص عقود الکترونیکی تعاریف مختلفی ارائه شده است. برخی در تعریف قرار داد الکترونیکی، آن را " فرآیند شکل گیری یک ماهیت حقوقی از طریق واسطه های الکترونیکی می دانند که پس از شکل گیری در فضای الکترونیکی، اوصاف و آثار آن با قرار داد سنتی تفاوتی ندارد. برخی نویسندگان تعریفی کلی و بسیار موسع از قرار داد الکترونیکی ارائه نمودند که بر طبق آن قرار داد الکترونیکی، قرار دادی است که انعقاد و یا اجرای آن نیازمند به کار گیری ابزار دیجیتالی تبادل اطلاعات و یا وسیله ارتباطی از این نوع است. قراردادهای الکترونیکی در نزد دکتترین حقوقی، به طور عموم به عنوان قراردادهایی که با استفاده از ابزارهای الکترونیکی نوین مانند شبکه تبادل داده های الکترونیکی، پست الکترونیک و صفحات شبکه اینترنت منعقد می گردد، تعریف شده است. قانون تجارت الکترونیکی این گونه قراردادهای را به عنوان "عقد از راه دور" تعریف و به رسمیت شناخته و در بند (ص) ماده ۲ مقرر می دارد: «عقد از راه دور عبارت است از ایجاب و قبول راجع به کالا و خدمات بین تامین کننده و مصرف کننده با استفاده از وسایل از راه دور.»

بنابراین منظور از قراردادهای الکترونیکی، هر عقدی (معین و غیر معین) است که از طریق واسطه های الکترونیکی منعقد می گردد، یعنی اعلام اراده انشایی به صورت الکترونیک و در یک فضای غیر ملموس (مجازی) انجام می شود. پس قرار داد الکترونیکی عبارت است از توافق و همکاری دو یا چند اراده به منظور ایجاد آثار حقوقی در فضای مجازی. (محقق داماد، ۱۳۹۹ ه: ش: ۳۱ و ۳۲)

۲-۳- نکاح و سایبر

معروف و مشهور فقها معتقدند که نکاح در لغت به معنای "وطی" و در شرع به معنای مفهوم "عقد" است. (حلی، ۱۴۰۹ ه: ق: ۴۱۳/۳). در قانون مدنی به دلیل بدیهی بودن نکاح، تعریفی از آن وجود ندارد و در اصطلاح مدنی؛ نکاح عقدی است بین زن و مرد که برای وحدت زندگی است. (جعفری لنگرودی، بی تا، ۴)

سایبر در لغت به معنای غیر ملموس و مجازی می باشد. محیطی که در آن تمامی اطلاعات و داده ها راجع به افراد، کشورها و ملت ها و فرهنگ ها و... به صورت تصویری، نوشته، صوت و سند وجود دارد. واژه ی سایبر در فارسی به مجاز و مجازی ترجمه شده است اما این ترجمه گویای دقیق این واژه نیست زیرا محیط سایبر محیطی است حقیقی و واقعی نه دروغین و مجازی و فقط به شکل مادری و ملموس احساس شدنی نیست و این نکته کافی نیست و این نکته کافی نیست که به آن مجاز و مجازی اطلاق شود. واژه ی سایبر در اصطلاح به همه محیط هایی گفته می شود که اساس فعالیت آنها بر مبنای پردازش و طبق سامانه صفر و یک کار می کنند. سایبر در زبان عموم مردم به غلط اینترنت نامیده می شود، در حالیکه اینترنت یک شبکه رایانه ای بین المللی بزرگ است که نظیر آن چندین شبکه بزرگ مثل یوزنت، تله نت و... وجود دارد، تعداد این شبکه های بزرگ بالغ بر ۱۹ شبکه است. (میری، ۱۳۹۹ ه: ش: ۲۸)

۲-۴- مصلحت و مفسده

در تعریف این دو واژه ابن منظور می نویسد: "الاصلاح نقيص الافساد ، و المصلحه: الصلاح" یعنی اصلاح واژه ای است در مقابل افساد و مصلحت به معنای صلاح است. (ابن منظور، ۱۴۱۴ ه ق: ماده صلح)

میتوان گفت مصلحت در کلمات فقها نیز به معنای منفعت اعم از دنیوی و اخروی استعمال می شود. چنانچه صاحب جواهر الکلام در کتاب تجارت به مناسبتی می نویسد: "یفهم من الاخبار کلام الاصحاب، بل ظاهر الكتاب انّ جمیع المعاملات و غیرها انما شرعت لمصالح الناس و فوائدهم الدنیویه و الاخرویة ممّا تسمى مصلحه و فائده عرفاً از اخبار و کلمات فقها بلکه از ظاهر کتاب این طور فهمیده می شود که همه معاملات و غیر معاملات به منظور تامین مصالح و فوائد دنیوی و اخروی مردم؛ یعنی هر آنچه که به نظر عرف ، مصلحت یعنی و فایده نام دارد تشریح شده اند. بنابراین مصلحت یعنی امری سودمند که موجب انتفاع معنوی یا مادی دنیوی و اخروی گردد به عکس مفسده؛ که میتوان از کلام فقها این طور نتیجه گیری کرد: هر فعلی که در آن منفعتی نباشد بلکه در آن زیان دنیوی و اخروی وجود داشته باشد مفسده نام دارد. (نجفی، ۱۳۷۴ ه ش: ۳۴۴)

۳- مشروعیت یا عدم مشروعیت نکاح سایبری

در مورد نکاح سایبری دیدگاه های و نظریات مختلفی در زمینه مشروعیت یا عدم مشروعیت این نکاح وجود دارد که هر دیدگاه دلیلی را ارائه می کنند. قائلین به مشروعیت نکاح سایبری با تمسک به دلایل قرآنی، سنت، بنای عقلا و عرف، نکاح سایبری را امری مشروع می دانند. و قائلین به عدم مشروعیت نکاح سایبری، با توجه به دلایلی همچون؛ اجماع، احراز اراده، لزوم تعیین متعاقدين، اتحاد مجلس ایجاب و قبول و حضور شاهد، قائل به عدم مشروعیت نکاح سایبری هستند.

ولیکن با توجه به عدم منع فقهی و حقوقی مبنی بر عدم مشروعیت این نکاح، نتوانستند دلیل موجهی بر عدم جواز این نکاح ارائه کنند، فلذا نظریات آنان مورد انتقاد بسیاری از فقهای امامیه و اهل سنت قرار گرفته و اکثریت فقهای معاصر نیز قائل به جواز نکاح سایبری هستند. و به وسیله روش های نوین اعلام اراده همچون؛ انعقاد عقد از طریق صفحه وب سایت ، ویدئو کنفرانس، مکاتبه ، چت صوتی- نوشتاری، می توان نکاح سایبری را اثبات کرد.

۴- مفاسد نکاح سایبری

۴-۱- نقض حریم خصوصی افراد

پس از اینکه حریم منزل و محل سکونت افراد قلمرو حریم خصوصی قرار گرفت. همزمان با ظهور فناوری های نوین فضای مجازی به این گستره ملحق شد. حریم خصوصی ، همچون مفاهیمی مانند عدالت، امنیت، اخلاق و... مفهوم با ارزشی داشته و مفهوم آن بستگی به فرهنگ و انتظارات فرهنگی جوامع دارد و ممکن است تحت تاثیر افکار عمومی ، تصمیمات قضایی، تکنولوژی جدید و عوامل دیگر تغییر کند اما هرگز از بین نمی رود. با توجه به اینکه جرائمی مانند هتک حیثیت، نشر اکاذیب، شنود غیر مجاز و دسترسی غیر مجاز و... در فضای مجازی موجب نقض حریم خصوصی افراد می تواند باشد، فلذا حفظ این حریم در این فضا امر دشواری است ولی غیر ممکن نیست و با راهکارهایی که بعداً عرض می شود میتوان از حریم

خصوصی افراد در فضای سایبری محافظت کرد، ولی علی القاعده این موضوع را میتوان جزء مفاسد احتمالی این فضا دانست. (مسئولیت مدنی ناشی از هتک حیثیت و نشر اکاذیب در فضای مجازی از منظر نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران)

۴-۲- تحول منفی فرهنگ جامعه و ارزشهای خانوادگی

شواهد و آمار نشان میدهد که گویا دوره ازدواج سنتی که عاقلانه تر بود، سر آمده و این روزها والدین هیچ نقشی در شکل گیری و انتخاب همسر فرزندان نشان ندارند و جایگاه آنها به حاشیه رانده شده است. این روزها نوجوانان بیشتر وقت و سرمایه خود را صرف فضای مجازی کرده و همه انتخابهای آنها اعم از خرید و آموزش و بویژه دوستی ها و ازدواج آنها مجازی شده است. در برخی روابط شکل گرفته در فضای مجازی، یکسری اطلاعات و عکسهای بین طرفین رد و بدل می شود که در این بین خانم ها بیشترین آسیب را می بینند زیرا چه بسیار پرونده هایی که در پلیس فتا به دلیل هتک حیثیت تشکیل می شود که بیشترین شاکیان پرونده را خانم ها تشکیل می دهند. این در حالی است که به استناد ماده ۱۷ قانون جرایم رایانه ای، هر فردی به وسیله ی سامانه های رایانه ای یا مخابراتی صوت و تصویر یا فیلم خصوصی یا خانوادگی یا اسرار دیگر را بدون رضایت او جز در موارد قانونی منتشر کند یا در دسترس دیگران قرار دهد، به حبس از ۹۱ روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا چهل میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

به گفته ی کارشناسان پلیس فتا، یکی از مهمترین ایرادهایی که می توان در حوزه پیشرفت و ورود تکنولوژی وارد کردن این است که در همه کشورهای پیشرفته حفظ ارزش ها و هنجارهای آن جامعه بسیار مهمتر از ورود ابزارهای تکنولوژیک جدید محسوب می شود، در واقع در جامعه ها باید سعی شود قبل از ورود یک سامانه یا ابزار جدید با فرهنگ سازی و آموزش درست، آن را در خدمت فرهنگ و ارزش های رایج در جامعه خود در بیاورند. (خبرگزاری جمهوری اسلامی)

۴-۳- عدم ایجاد اعتماد و امنیت کامل

به دلیل عدم ارتباط حضوری و فیزیکی افراد در محیط سایبری و ورود آزادانه ی مجرمین و کلاهبرداران و سوء استفاده گران در این محیط، نمیتوان امنیت صد در صد این محیط را تضمین کرد؛ زیرا هکر ها و سواستفاده گران هر روز شیوه ی جدیدی را برای رسیدن به مقاصد شوم خود ایجاد می کنند؛ فلذا کسب امنیت در این فضا امری نسبی است.

در توسعه عقود الکترونیکی، جلب اعتماد و امنیت برای متعاقدين نقش مهمی دارد. برقراری امنیت و محرمانه نگه داشتن اطلاعات در اشکال سنتی، یعنی قرار دادهای حضوری به سادگی صورت میگیرد، اما در عقود الکترونیکی که از طریق شبکه پیچیده ای از رایانه ها انجام می شود و میلیون ها نفر به آن دسترسی دارند، قضیه به همین سادگی نخواهد بود. و شیوه های مختلفی برای تامین اهداف امنیتی وجود دارد، این شیوه ها کارایی یکسان ندارند و لازم است حسب نیاز کاربر نوع مناسب آن انتخاب شود. (جلالی - محقق داماد، ۱۳۹۸ ه. ش: ۱۷۳)

۴-۴- عدم اعتماد به نفس افراد متقاضی

کارشناسان حوزه خانواده بر این باور هستند که در فضای سایبری بسیار آسان است که افراد را با خلق شخصیت های کاملاً تخیلی فریب داد، کاری که امکان آن در واقعیت بسیار مشکل تر است؛ بنابراین روابط مجازی در مقایسه با روابط واقعی و همراه با حضور جسمانی، روانی ضعیف و در عین حال پیچیده است. بیشتر کسانی که به ازدواج سایبری و آشنایی در فضای مجازی گرایش دارند، از اعتماد به نفس پایینی برخوردارند و امکان برقراری ارتباط و تعامل با جنس مخالف را در فضاها و محیط های متعارف ندارند و در رویاها و آرزوهای غیرواقعی سیر می کنند.

در واقع افرادی به سمت ازدواج سایبری می روند که معاشرت های کمتری در دنیای واقعی داشته و واقعیت هایی را که می بینند مطابق میلشان نیست، بنابراین در اینترنت به دنبال آرمان و آرزوهای خود هستند. کارشناسان حوزه فضای مجازی نیز معتقدند با نگاهی گذرا به دنیای مجازی و تفحصی کوتاه در این فضا مشخص می شود در نگاه اول، اتکا به فضای مجازی آسان ترین راه همسر یابی تلقی می شود اما واقعیت آن است که فضای نا مطمئن مجازی نمی تواند ملاک دقیق و خوبی برای یافتن شریک زندگی به حساب آید زیرا؛ بررسی ها نشان داده چون دوستی ها و آشنایی ها در این فضا تعهدی میان افراد به وجود نمی آورد، میتواند خیلی زود به جدایی منجر شود. همچنین شناختی که از این طریق شکل میگیرد چندان کامل نیست چون ازدواج باید با آگاهی و درک عمیق صورت بگیرد.

تحقیقات نشان می دهد ازدواج های سایبری اگر هم اتفاق بیافتد از روی عقل و منطق نیستند و متأسفانه سواستفاده در این سایت ها بسیار زیاد است و بیشترین رابطه هایی که به شکلی در این سایت ها ایجاد می شود با اهداف جنسی است و اخلاق در بسیاری از موارد در این سایت ها زیر پا گذاشته می شود. (خبرگزاری جمهوری اسلامی)

۴-۵- از بین رفتن صلابت عقد نکاح

از نظر اسلام ازدواج امری بسیار مقدس می باشد که از ابتدای آشنایی و انجام مراسم خواستگاری تا خواندن خطبه ی عقد و جاری شدن نکاح دارای آدابی است که باید مورد توجه قرار گیرد، ولی متأسفانه با تحولات بشری جایگاه این امر مقدس هم خدشه دار شده و از قداست آن کاسته شده و با بوجود آمدن نکاح سایبری، ازدواج سفید و مدل های نوین ازدواج، دیگر شکل سنتی و متعارف نکاح تبدیل به امری شده که دو نفر حتی بدون اینکه یکبار همدیگر را در دنیای واقعی دیده باشند، تنها با تماس تصویری یا صوتی و چت، با هم آشنا شده و به صورت مجازی خطبه ی نکاح را جاری می کنند و همسر رسمی یکدیگر می شوند؛ بدون اینکه فاصله ی زمانی و مکانی مانع از این امر شود. فلذا؛ این امر از هیبت و تقدس ازدواج می کاهد.

۴-۶- عدم حمایت خانواده

آسیب شناسان معتقدند در ازدواج هایی که مورد تایید والدین نیست، زوج جوان از اعتماد به نفس کمتری در زندگی مشترک برخوردار هستند؛ زیرا، از حداقل حمایت ها برخوردارند.

این در حالی است که ازدواج های موفق شامل ازدواج هایی است که علاوه بر موافقت زوجین برای ازدواج، والدین نیز موافق باشند. بهترین راهکار برای رفع مشکلات ناشی از فضای مجازی، فرهنگ سازی است به این معنا که مسئولان فرهنگی جامعه با ارائه مشاوره به والدین و همچنین تولید برنامه های مختلف به آموزش خانواده ها و جوانان نسبت به نقاط قوت و ضعف استفاده از اینترنت و خدمات آن بپردازند.

از سوی دیگر کارشناسان پلیس فتا ضمن هشدار در این زمینه، معتقدند که انتشار تصاویر خصوصی و چت با جنس مخالف، موجب اجرای عملیات فریب توسط فرد مجرم بر علیه کار فریب خورده به هدف تهدید و اخاذی می شود، ساده لوحی باعث صدمات روحی و مالی سهمگین به قربانیان می شود، لذا ضروری است در سیستم آموزشی کشور کتابهایی برای آگاهی کامل دانش آموزان و دانشجویان از تهدیدات و آسیب های فضای مجازی به انضمام راهکارهای پیشگیرانه با همکاری پلیس فتا تدوین و تدریس شود.

۴-۷- وجود جرایم سایبری

مهمترین و اصلی ترین مفسده ای که برای نکاح سایبری می شود در نظر گرفت وجود جرایمی است که در این محیط رخ می دهد و افراد را مورد تهدید قرار می دهد. جرم را میتوان اینگونه تعریف کرد: «فعل یا ترک فعلی که برای آن در قانون، مجازات تعیین شده است و جامعه با ابزار مجازات، آن را نکوهش می نماید.»

تعاریف گوناگونی در زمینه ی جرایم سایبری وجود دارد که در اینجا نمیتوانیم به تمامی آنها بپردازیم ولی یک نمونه را می آوریم. در تعریف جرم سایبری آمده است: «جرم رایانه ای در بر دارنده هر رفتار غیر قانونی است که رایانه یا شبکه وب به عنوان منبع ابراز، هدف و مکان جرم مطرح می گردد.» و هر جرمی که در بر دارنده رایانه ها و شبکه ها باشد جرم سایبری است، هر چند که خیلی متکی به رایانه نباشد. (اله یاری، ۱۳۹۳ ه ش)

در این قسمت به چند نمونه از جرایمی که امکان وقوع آن در نکاح سایبری وجود دارد می پردازیم:

الف - جعل هویت

یکی از مهمترین مفاصد و فریبکاری که در فضای سایبری وجود دارد جعل هویت افراد است که یکی از جرائم رایانه ای نیز محسوب می شود. جرم جعل رایانه ای به حالاتی اطلاق می شود که شخص به طور متقلبانه با تغییر در اطلاعات سیستم های رایانه ای به جعل اسناد و اطلاعات بپردازد. در خصوص ارتباط جرم جعل رایانه ای با جرم جعل هویت رایانه ای، میتوان به یک تفسیر تحلیل کرد که ساخت اکانت و صفحه جعلی به نام شخص دیگر، نوعی از جعل رایانه ای مصداق ماده ۶ قانون جرایم رایانه ای محسوب می شود. (گل محمد، ۱۳۹۹ ه ش)

اخلاق، عرف، شرع و در نهایت قانون همان چیزهایی هستند که با گسترش فضای مجازی به فراموشی سپرده شده اند، امروزه هویت واقعی یا جعلی در فضای مجازی به یک معضل تبدیل شده است، معضلی که علاوه بر بروز مشکلات شخصی مانند بیماری های روحی و روانی برای استفاده کننده از هویت جعلی، به دلیل اینکه این هویت های جعلی در فضاهای مجازی در بسیاری از موارد منجر به کسب اعتماد می شود، مشکلات و مسائل حقوقی نیز در پی دارد.

جرائمی که در بسیاری از موارد علاوه بر عدم سواد رسانه ای کاربران این فضاها که خود دغدغه ای جدی است، به دلیل اینکه کاربران تصور می کنند، گستردگی فضای سایبری و از همه مهمتر استفاده از هویت جعلی مانع از کشف جرم و شناسایی آنان می شود، شکل می گیرد، تصویری که به واقع غلط است و با گسترش فضاهای مجازی و فعالیتهای الکترونیکی افراد، قانونگذار این مهم را مورد توجه قرار گیرد. استفاده از هویت جعلی در فعالیتهای فضای مجازی مانع از تعقیب فرد متخلف نخواهد شد و فعالیت های مجرمانه در این فضاها قابل پیگیری و رسیدگی است و قطعاً علاوه بر توجه قانونگذار به این مهم در قانون مذکور و سایر قوانین موجود، مقابله با اعمال مجرمانه در فضای مجازی نیازمند آگاهی کاربران از قوانین مربوطه و همچنین سواد رسانه ای است. (خبرگزاری جمهوری اسلامی)

ب- فریب یا تدلیس افراد

فریب در ازدواج عبارت است از؛ گفتار و اعمال و رفتار متقلبانه و حيله گرانه ای که شخص به منظور گول زدن و اغفال طرف مقابل، خود را با ویژگیها و صفاتی دروغین و واهی که واقعیت ندارد یا با کتمان و مخفی کردن عیوب و ایراداتی معرفی میکند. فریب در ازدواج باید با گفتار و اعمال مادی و ملموس همراه باشد، امور خلاف واقع و ادعاهای موهوم را دارای ظاهری واقعی جلوه داده و اعتماد طرف مقابل را به حقیقی بودن آنها جلب کند. در اکثر موارد اعمال فریبنده و اقدامات متقلبانه برای اغفال طرف مقابل با صحنه سازی ها و عملیات نمایشی همراه است، تا آن موضوع دروغین و غیر واقعی مطرح شده، مطلبی واقعی جلوه گر شود. برای مثال مرد در بدو آشنایی با زن، خود را مدیر عامل یک شرکت تجاری معرفی می کند، یا با ارائه ی مدارک مجعول و تقلبی مثل مدارک تحصیلی دانشگاهی یا کارت شناسایی خود را دکتر یا مهندس و... معرفی می کند. یا دختری که موی سر ندارد یا صورت آبله رویی دارد با گذاشتن کلاه گیس و آرایش ماهرانه، خود را دختری زیبا و بدون عیب نشان می دهد. و میتواند ملاک و میزان تشخیص آنرا، عرف حاکم بر روابط اجتماعی دانست.

اینگونه جرایم در دنیای واقعی بسیار دشوارتر از فضای مجازی است زیرا به دلیل تماس فیزیکی افراد در دنیای مادی امکان مخفی کردن عیوب سخت تر است ولی این امکان در فضای مجازی بسیار سهل و ساده برای افراد فراهم است لذا در فضای سایبری این جرم به طریق اولی اتفاق می افتد و افراد باید بخاطر مصونیت از چنین مشکلاتی بسیار دقت و توجه داشته باشند تا در دام چنین شیادانی نیافتند.

این جرم از جرایم غیر قابل گذشت بوده و در صورتی که فریب خورده از جرم گذشت کند دادگاه رسیدگی کننده میتواند بر اساس ماده ۳۷ قانون مجازات اسلامی سال ۹۲ مجازات مرتکب را تخفیف دهد و البته مسئولیت کیفری فریب دهنده در ازدواج هم مطابق ماده ۶۴۷ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب سال ۱۳۷۵ به این صورت است: «چنانچه هر یک از زوجین قبل از ازدواج طرف خود را به امور واهی از قبیل داشتن تحصیلات عالی، تمکن مالی، موقعیت اجتماعی، شغل و سمت خاص، تجرد و امثال آن فریب دهد و عقد بر مبنای هر یک از آنها واقع شود، مرتکب به حبس تعزیری از شش ماه تا دو سال محکوم می شود.»

البته باید توجه داشت که ممکن است عقد ازدواج بر مبنای صفتی غیر واقعی منعقد شود و شخص بدون توسل به وسایل متقلبانه، طرف مقابل را به خود جذب کرده باشد، این قبیل اعمال فاقد وصف مجرمانه بوده و از شمول جرم کیفری خارج است و تنها ضمانت اجرای حقوقی دارد. (شکاری نمین، ۱۳۹۷ ه.ش)

ج- هتک حیثیت و نشر اکاذیب

یکی از مسائل جرایم رایانه ای، به خصوص هتک حیثیت و نشر اکاذیب است که از دیر باز در جوامع و ادیان مختلف مطرح بوده. در قرآن کریم دروغگویی و بهتان و افترا و سخن چینی از معاصی بزرگ و مخالف با اسلام معرفی و در آیات متعددی به آنها اشاره گردیده است. در آیات (۲۲۱ تا ۲۲۶) سوره شعرا، دروغگویان و دروغ سازان در زمره افرادی که شیطان بر آنها نازل گردیده معرفی شده اند. تا دهه ۱۹۷۰ میلادی کشورهای مختلف در چهارچوب قوانین سنتی با جرایم فضای مجازی برخورد می کردند، اما پیشرفت فناوری اطلاعات، تنوع و کثرت سواستفاده هایی که از این فناوری به عمل آمده، حقوق جزای سنتی کشورها را به چالش کشید. اولین واکنش قانونی ایران نسبت به جرایم فضای مجازی به خصوص هتک حیثیت و نشر اکاذیب در قانون اصلاح قانون مطبوعات مصوب ۱۳۷۹/۱/۳۰ مجلس شورای اسلامی می باشد.

در کشور ما نیز همسو با تحولات جهانی با توسعه فناوری های مربوط به ضبط و انتشار تصویر و صوت و همچنین با توجه به آمارهای اخیر پلیس فتا گسترش اینترنت سبب شده تا هر روز شاهد سواستفاده از این وسایل علیه حیثیت و آبرو و حریم خصوصی افراد شویم که اگر تدبیر قانونی در این زمینه ظهور نکند دیری نخواهد پایید حریم خصوصی تبدیل به صحنه سواستفاده عمومی شده و روی سیاه فناوری اطلاعات، هویدا شده و باعث انعقاد همگانی به پیشرفت های بشری از یکسو و بی اعتمادی عمومی به دولت و قانونگذار در حفظ حریم خصوصی افراد از سوی دیگر خواهد شد.

در بررسی حمایت قانونی از حیثیت افراد میتوان به قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت های غیر مجاز می نمایند مصوب ۱۳۷۲ و ماده ۶۴۰ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات حکومتی) اشاره کرد. همچنین با توجه به اشاره ماده ۶۸۹ این قانون به جرم نشر اکاذیب به عنوان جرمی عمومی باید متذکر شد که این جرم موضوع ماده ۱۷ لایحه جرائم رایانه ای هم می باشد.

در مورد جرم نشر اکاذیب در حقوق جزای سنت رکن قانونی این جرم، ماده ۶۹۸ قانون مجازات اسلامی می باشد: "هر کس به قصد اضرار به غیر یا تشویش اذهان عمومی یا مقامات رسمی به وسیله نامه یا شکواییه یا مراسلات یا عرایض یا گزارش یا توزیع هر گونه اوراق چاپی یا خطی یا امضاء یا بدون امضاء اکاذیبی را اظهار نماید، یا با همان مقاصد اعمالی را برخلاف حقیقت راساً یا با عنوان نقل قول به شخص حقیقی یا حقوقی یا مقامات رسمی تصریحاً یا تلویحاً نسبت دهد، اعم از اینکه از طریق مزبور به نحوی از انحاء ضرر مادی یا معنوی به غیر وارد شود یا نه، علاوه بر اعاده حیثیت در صورت امکان، باید به حبس از دو ماه تا دو سال و یا شلاق تا ۷۴ ضربه محکوم شود." (موسسه حقوقی پاو)

د- اشاعه ی فحشا در فضای سایبری

یکی دیگر از مفاسدی که امکان وقوع در فضای سایبری هست، اشاعه ی فحشا می باشد. به استناد ماده ۷۴۲، از فصل چهارم قانون جرایم رایانه ای، انتشار، توزیع، معامله و نگهداری، به قصد تجارت یا افساد، "محتویات مستهجن"، جرم است و مرتکبان این اعمال به مجازات مقرر در قانون محکوم می شوند. این مجازات، با توجه به شرایط و نحوه وقوع جرم، شامل ۹۱ روز تا ۲ سال زندان و جزای نقدی است. قانون جرایم رایانه ای میان "محتویات مبتذل" و "محتویات مستهجن" تفاوت قایل شده و برای هر کدام تعریفی مستقل ارائه کرده است. طبق تبصره یک ماده ۷۴۲، "محتویات و آثار مبتذل، به آثاری اطلاق می گردد که دارای صحنه و صور قبیحه باشند."

افرادی که مرتکب جرم انتشار "محتویات مبتذل" شوند، حسب مورد، دست کم به یکی از مجازات های مذکور در قانون (جزای نقدی یا حبس) محکوم خواهند شد. "محتویات مستهجن"، طبق تعریفی که تبصره ۴ ماده ۷۴۲ ارائه داده، عبارت

است از " تصویر، صوت یا متن واقعی یا غیر واقعی ... که بیانگر برهنگی کامل زن یا مرد یا اندام تناسلی یا آمیزش و عمل جنسی انسان است."

بر اساس تبصره ۳ ماده ۷۴۲، " چنانچه مرتکب، اعمال مذکور در این ماده را حرفه خود قرار داده باشد یا به طور سازمان یافته مرتکب شود، چنانچه مفسد فی الارض شناخته نشود، به حداکثر هر دو مجازات مقرر در این ماده محکوم خواهد شد."

در صورتی که قاضی، جرم اشاعه دهنده فساد و فحشا از طریق انتشار " محتویات مستهجن " در محیط های مجازی را، " افساد فی الارض " تشخیص دهد، مجرم به مجازات اعدام محکوم خواهد شد. (باشگاه خبرنگاران جوان)

ت- دسترسی غیر مجاز و شنود غیر مجاز

یکی دیگر از مفسده هایی که امکان وقوع آن درنکاح سایبری وجود دارد وقوع جرم هایی ماند دسترسی و شنود غیر مجاز است. اصولاً جرایم رایانه ای تا حد زیادی از نظر موضوعی مشابه جرایم سنتی در نظام های حقوقی هستند. با این تفاوت که این جرایم در بستری مجازی و با استفاده از ابزارهای دیجیتالی مانند رایانه به وقوع می پیوندند.

یکی دیگر از جرایمی که ممکن است با جرم دسترسی غیر مجاز رایانه ای شباهت هایی داشته باشد، جرم شنود غیر مجاز است. اگر چه این دو جرم به لحاظ ظاهری به هم شباهت دارند و هر دو به نوعی حول موضوع دسترسی غیر مجاز تلقی می شوند، اما باید توجه داشت که مطابق تعاریف ذکر شده در قانون جرایم رایانه ای یک تفاوت عمده بین این دو جرم وجود دارد. جرم شنود غیر مجاز ناظر به دسترسی غیر مجاز به داده ها و اطلاعات در حال انتقال است، حال آنکه دسترسی غیر مجاز رایانه ای با داده های ذخیره شده در یک سیستم رایانه ای مرتبط است.

یکی از مصادیق جرایم رایانه ای در قانون جرایم رایانه ای مصوب ۱۳۸۸ دسترسی غیر مجاز است که فصل اول این قانون تحت عنوان کلی جرایم علیه محرمانگی داده ها و سیستم های رایانه ای و مخابراتی (ماده ۱ قانون جرایم رایانه ای که به عنوان ماده ۷۲۹ قانون مجازات اسلامی شناخته می شود) بیان شده است: «هر کس به طور غیر مجاز به داده ها یا سیستم های رایانه ای یا مخابراتی که به وسیله تدابیر امنیتی حفاظت شده است، دسترسی یابد به حبس از نود و یک روز تا یکسال یا جزای نقدی از پنج تا بیست و پنج میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.»

دسترسی غیر مجاز جرمی مطلق است یعنی صرف دسترسی کفایت می کند و لازم نیست داده ها مورد سوء استفاده نیز قرار گیرد. در مورد اینکه " دسترسی غیر مجاز " چه تفاوتی با " هک کردن " دارد، باید گفت؛ گر چه این دو در اغلب موارد به صورت مترادف به کار می روند، اما کارشناسان جرم " هک کردن " را خاص تر از دسترسی غیر مجاز می دانند.

هک کردن نیز به معنای حمله به سامانه ها می باشد اما معنای اصلی آن نفوذ کردن است که فقط به سامانه های رایانه ای صورت می گیرد و همراه با اعمالی همچون تجزیه و تحلیل و مداخله در پردازش می باشد. (سایت وکیل سرا)

۵- مصالح نکاح سایبری

در نکاح سایبری علاوه بر مفاسدی که امکان وقوع آن وجود دارد؛ یکسری محاسن و مصلحت ها نیز موجود است که امکان تحقق این نوع از نکاح را ممکن و آسان می نماید؛ و میتواند به بدبینی و سوء ظن هایی که در مورد این نوع از نکاح موجود است خاتمه داده و امنیت زوجین را تضمین نموده و دست جاعلین و سواستفاده گران را کوتاه نماید؛ در ادامه به برخی از اینگونه مزایا و مصلحت می پردازیم :

۵-۱- تسریع و تسهیل دوران آشنایی

یکی از مهمترین مصالحی که در مورد نکاح سایبری وجود دارد، مساله سرعت بخشی به امور، از جمله آشنایی برای ازدواج است. در این روش، طرفین میتوانند به آسانی از راه دور با ارسال عکس و اطلاعات احیاناً، مشاهده یکدیگر و یا شنیدن صدای همدیگر با هم آشنا شوند و پس از آشنایی و توافق، در صورت اقتضا با یکدیگر ازدواج نمایند. البته اگر چه در نکاح به شکل متعارف خود نیز ممکن است متعاقدین به سهولت با طی مراحل خواستگاری و پس از آشنایی با یکدیگر مبادرت به انعقاد عقد نکاح نمایند؛ اما باید توجه داشت که انعقاد نکاح سایبری نسبت به نکاح متعارف از مشکلات کمتری برخوردار است چرا که در نکاح به شیوه مرسوم خود متعاقدین ناگزیر از حضور در مجلسی واحد و گذراندن خواستگاری و احیاناً طی نمودن مراحل طولانی هستند. اما در نکاح سایبری این مشکلات برطرف می گردد.

این روش امکان انجام مذاکرات مقدماتی و انعقاد پیمان زناشویی را سرعت می بخشد. در شرایطی که یکی از مشکلات جوامع امروزی افزایش روزافزون شمار جوانان مجرد است و یکی از رسالت های دین مبین اسلام برداشتن گام های اساسی در جهت برطرف نمودن موانع نکاح و کاستن از مشکلات ناشی از مجرد در جوانان است. شاید بتوان به نوعی از قابلیت های این طریق سواستفاده نموده و مقداری از موانع انعقاد این عقد را برداشت. انعقاد نکاح از طریق ابزارهای نوین الکترونیکی با برنامه ریزی و نظارت کامل می تواند تحقق هدف مزبور را تسهیل بخشد. (خورسندیان، ۱۳۹۲، ش: ۷۵).

۵-۲- سهولت زمانی و مکانی برای انعقاد نکاح

با توجه به اینکه فضای سایبری فضایی نامتناهی و فارغ از زمان و مکان است؛ این امر موجب شده که فواصل جغرافیایی میان افراد وجود نداشته باشد و فرد بتواند با سرعت و بدون سپری شدن زمان و مکانی خاص با فرد دیگری در نقاط بسیار دور ارتباط برقرار کند و به صورت لایو و زنده یکدیگر را ملاقات کرده و مکالمه انجام دهند، فلذا این نیز یکی از محاسنی هست که در فضای سایبری وجود دارد.

۵-۳- امکان استیذان از ولی غایب و انجام توافقات

همانطور که قبلاً به این موضوع اشاره شد، فضای سایبری فضایی بی انتهاست که دور و نزدیک و شب و روز و زمان و مکان در آن بی معناست، و حتی می شود با افراد مختلف در مکانهای مختلف در یک لحظه و به صورت همزمان ارتباط برقرار کرد بدون اینکه نیازی به حضور فیزیکی افراد باشد. و برای انعقاد نکاح دختر نیاز به اذن ولی است که بوسیله ی محیط سایبری میتوان این اذن را از ولی در زمانیکه حضور فیزیکی در مجلس عقد را ندارد بوسیله ی ویدئو کنفرانس کسب کرد. و اگر شرایط و توافقاتی در مذاکرات پیش از عقد لازم است بیان شود، به این صورت تبیین شود.

۵-۴- آسانی ارتباط میان افراد (والدین، شهود، متعاقدين)

این مورد هم مثل موارد قبل جزء محاسن نکاح سایبری است که به وسیله ی ویدئو کنفرانس قابل اجراست.

۵-۵- امکان اعتماد به نفس بیشتر جوانان

برخی از جوانان به دلیل شرم و حیایی که به صورت ذاتی دارند، ممکن است نتوانند بسیاری از خواسته های خود را در دنیای واقعی مطرح کنند. فضای سایبری این امکان را فراهم می کند که طرفین شرم کمتری نسبت به ورود به مذاکره برای ازدواج از خود نشان دهند و با اعتماد به نفس بیشتر و با استقلال شریک زندگی خود را انتخاب نمایند؛ هر چند دوری از مشورت خانواده و عجله و سواستفاده از ناپختگی طرف مقابل از معایبی است که قبلاً به آن اشاره کردیم.

۵-۶- وجود کیس های بیشتر برای انتخاب بهترین

در دنیای واقعی به دلیل محدودیتهای زمانی و مکانی، امکان آشنایی با افراد زیادی وجود ندارد، ولی این امر در فضای سایبری محقق است. این روش برای جوانانی که در کشورهای بیگانه زندگی می کنند این امکان را فراهم می آورد تا با اهداف سالم، با همسری که متعلق به کشور و فرهنگ خویش است. پیمان زناشویی برقرار نمایند. (خورسندیان، ۱۳۹۲ ه.ش: ۷۶).

۵-۷- استفاده ی بهینه از فضای سایبری برای نکاح با کسب آگاهی

از آنجا که بسیاری از کاربران فضای مجازی آموزشی در زمینه رفتارهای پر خطری که منجر به آسیب دیدن در این فضا می شود را ندیده اند. آموزش همگانی به عامه مردم به منظور چگونگی استفاده از فضای مجازی و محفوظ ماندن از خطرهای نام برده شده ، ضروری به نظر می رسد. ارائه آموزشهایی خاص و فراتر از آموزش عام به اشخاص و سازمانهایی که استفاده بیشتری از فضای مجازی دارند، چرا که این افراد بیشتر در معرض جرایم سایبری قرار دارند. از آنجایی که یکی از راه های

ورود و کاهش امنیت در فضای سایبر ارتباط با پایگاه های ضد اخلاقی و مبتذل است، به منظور جلوگیری از ورود افراد به این بخش ، سایت های مفید و در عین حال با جذابیت کافی طراحی و ایجاد کنیم.

و میتوان با آموزش و به کارگیری نیروی انسانی متخصص در زمینه مقابله با جرایم رایانه ای در نیروی انتظامی ضریب امنیت محیط سایبری را بالا برد. و با توسعه و حمایت همه جانبه از گشت زنی و مراقبت پلیس سبب شد تا پلیس بتواند با استفاده از نرم افزارهای قدرتمندی که در اختیار دارد از وقوع جرم در فضای سایبری پیشگیری نماید. تعامل و همکاری مناسب میان شرکت های مخابراتی ارائه کننده خدمات اینترنت و پلیس در فرایند پیشگیری می تواند کمک زیادی داشته باشد. (اله یاری، ۱۳۹۳).

۵-۸- بالا بردن ضریب امنیت با تجهیزات الکترونیکی و رمز گذاری

در نکاح سایبری افراد میتوانند برای امنیت کامل از تجهیزات الکترونیکی و رمز گذاری استفاده نمایند تا به دور از هر گونه نگرانی و تشویش خاطر و دوری از جرایم ممکن الوقوع و جعل و فریبکاری افراد دوران آشنایی برای ازدواج و جاری شدن خطبه ی عقد را سپری نمایند. در اینجا چند نمونه از ابزارهای ایمن را تبیین می کنیم:

الف- امضای الکترونیکی

قانونگذار امضا را تعریف نکرده و این امر و مصادیق آن را به عرف واگذار نموده اند. عرف نیز هر گونه علامت دستی، حروف یا ترکیب آن و علامت ها را امضاء محسوب می کند. در برخی کشورهای با حقوق عرفی، مهر نیز از انواع امضاء تلقی می شود. ولی در سایر کشورها از جمله ایران، مهر با امضاء ، ظاهراً متفاوت است. در مجموع امضای الکترونیکی عبارت است از: " داده هایی به صورت الکترونیک که برای تعیین هویت امضاء کننده داده پیام و نشان دادن قبول اطلاعات موجود در آن توسط وی به داده پیام ضمیمه یا منطقیاً همراه می شود."

کلیک کردن روی عباراتی نظیر " قبول دارم" یا " پرداخت شود" در وبگاه فروشگاه مجازی نیز امضای مشتری محسوب می شود. زیرا این عمل با عنایت به مشخصات وی، نظیر نشانی الکترونیک و شماره کارت پول و رمز آن که به سامانه منتقل می شود، همان خاصیت و عملکرد امضا را در انتساب به شخص معین دارد.

امضای الکترونیکی بر اساس فناوری و سطح ایمنی به کار رفته در آن ، انواع مختلفی دارد، ارزش اثباتی امضای الکترونیکی ، به سطح ایمنی ناشی از این فناوری و کارایی آن در تامین عناصر اعتبار سند مانند انتساب سند به صادر کننده، تشخیص هویت او و تمامیت سند بستگی دارد. به همین جهت بررسی انواع امضای الکترونیکی از نظر فنی اهمیت بسزایی دارد.

امضای الکترونیکی را می توان با توجه به فناوری به کار رفته در آن ، به سه نوع امضای الکترونیکی ساده، امضای زیست سنجی ، و امضای مبتنی بر رمز گذاری تقسیم کرد.

۱- امضای الکترونیکی ساده:

این امضاء از فناوری پیچیده ای بهره نمی برد. تایپ نام شخص ، در زیر سند یا یک گذر واژه یا یک شماره شناسایی شخصی که در کارت های هوشمند مثل کارت خود پرداز بانک کاربر دارد، می تواند نوعی امضای الکترونیکی باشد.

۲- امضای زیست سنجی:

این امضا از ویژگی های جسمانی کاربر مانند اثر انگشت ، شکل کف دست، شبکه و عنبیه چشم و یا ویژگی های رفتاری او مانند امضای دستی و صدا برای شناسایی هویت شخص استفاده می کند و از آنجا که با ویژگیهای ذاتی و شخصیتی امضا کننده در ارتباط به امضای سنتی شباهت دارد. ابزار زیست سنجی، ابتدا با سرویس ضبط امضا داده های زیست سنجی افراد دریافت و تبدیل به داده های عددی منحصر به فردی می کنند. این فرایند را " رقمی سازی" می گویند. سپس نتایج در پایگاه داده ویژه ای ذخیره می شوند تا برای تطبیق مورد استفاده قرار گیرند.

۳- امضای مبتنی بر رمز نگاری:

این امضا از فناوری ایمن تری بهره میگیرد، در این نوع امضا متن با استفاده از کلید رمز، به یک متن ناخوانا تبدیل می شود و به این طریق محرمانگی آن تضمین می شود.

14

فرآیند رمز گذاری دارای دو مرحله است؛ مرحله اول رمز سازی است که در آن یک متن ساده و عادی به یک متن رمزی تبدیل می شود. این متن اگر در دسترس همگان هم قرار گیرد غیر قابل فهم است. مرحله دوم رمز گشایی است یعنی تبدیل متن رمز شده به یک متن عادی قابل فهم باشد. (انواع امضای الکترونیکی)

ب- بیومتریک

بیومتریک به مجموعه روش های خودکار تشخیص یا تایید هویت یک موجود زنده به روش اندازه گیری مشخصات فیزیولوژیکی با رفتار آن موجود گفته می شود. در نتیجه بیومتریک یک مجموعه فناوری به حساب می آید. میتوان گفت؛ سامانه های بیومتریک از دو خصوصیت بسیار مهم برخوردار هستند که موجب بالا رفتن اطمینان آنها می گردد.

خصوصیات یک سامانه بیومتریک خوب شامل موارد ذیل می باشد:

۱. می بایست منحصر به فرد باشد. (شناسه های منحصر به فرد مانند اثر انگشت و DNA)
۲. بتوان آن ویژگی را در مورد هر شخص به راحتی و با سرعت بالا به دست آورد.
۳. بتوان اختلاف آن ویژگی را به راحتی بین دو نفر تفکیک نمود.
۴. ویژگی مذکور در طول زمان و در اثر تغییراتی در یک شخص که در تمام طول عمرش به وجود می آیند بدون تغییر باقی بماند و دارای ثبات باشد.

یک شخص از طریق شکل ظاهری و رفتاری خود شناسایی می شود. در حالیکه شناسه های فیزیکی ذاتاً با خود فرد مرتبط هستند (مانند رنگ چشم) ، شناسه های رفتاری مواردی هستند که کاربر انجام می دهد. مثل چیزهایی که شخص صفحه ی وب را با آن اسکن می کند مانند اثر انگشت، خصیصه های زیست شناسی (سایت پارس دیتا) DNA و...

ج- رمز نگاری متقارن^۱

مهمی رمز نگاری متقارن به معنای محرمانه نوشتن است. هدف از رمز نگاری متقارن ذخیره سازی و انتقال اطلاعات به صورت ایمن در بستر نا امن اینترنت است. و فقط افراد مجاز می توانند اطلاعات رمز نگاری شده^۲ را رمز گشایی Decryption کنند.

علت نیازمندی های استفاده امن از رمز نگاری متقارن:

۱. وجود یک الگو ریتم رمزنگاری قوی
  ۲. وجود یک کلید مخفی که تنها فرستنده و گیرنده از آن آگاه باشند.
  ۳. فرض بر آن است که، الگو ریتم برای همه مشخص است، بنابراین نیاز به یک کانال امن برای توزیع کلید است.
- این نوع رمزنگاری به ۲ روش پیاده سازی می شود:

۱. رمزنگاری جریانی؛ در این روش هر کاراکتر به تنهایی رمز نگاری می شود.

۲. رمزنگاری بلوکی؛ در این روش اطلاعات به قسمتهای کوچک تقسیم می شود و هر قسمت رمز نگاری می شود. (رمز نگاری متقارن)

د- رمز نگاری نامتقارن^۳

رمزنگاری نامتقارن که به رمز نگاری کلید عمومی نیز معروف است، یکی از مولفه های اصلی فناوری بلاکچین است. این شکل رمزنگاری امکان تایید صحت معاملات را فراهم می کند. همچنین از حمله هکرها و خطرات دیگر محافظت می کند، رمزنگاری نامتقارن، نسخه ی پیشرفته تری از رمزنگاری متقارن است.

انواع رمزنگاری نامتقارن:

۱. الگو ریتم رمز گذاری نامتقارن: RSA مخفف سازندگان این الگو ریتم است. در سال ۱۹۷۷ توسط رون ریوست، آدمی شامیر، و لئونارد آدلمان اختراع شد. و تاکنون پرکاربردترین الگو ریتم رمزگذاری نامتقارن است. اساساً این روش شامل دو عدد اول تصادفی بزرگ است. این اعداد برای ایجاد عدد بسیار بزرگ دیگری ضرب می شوند و معمای اصلی تعیین اعداد اصلی از حاصلضرب است.

¹ Symmetric

² Encryption

³ Asymmetric

⁴ RSA

۲. الگو ریتم رمز گذاری نامتقارن^۵ در سال ۱۹۸۵ ، دو ریاضیدان به نام های نیل کوبلتیز و ویکتوراس میلر، استفاده از منحنی های بیضوی در رمز نگاری را پیشنهاد کردند. پس از تقریباً دو دهه، الگو ریتم ECC در سال ۲۰۰۴ مورد استفاده قرار گرفت و ایده ی آنها به واقعیت تبدیل شد.(سایت ویرگول).

۶-نتیجه گیری

با توجه به تحولات فرهنگی و بوجود آمدن فضای سایبری که تاثیرات قابل توجهی بر زندگی افراد و فرهنگ جامعه دارد، عقود مانند نکاح از شکل متعارف خود خارج گشته و به شکل مجازی و سایبری در آمده است. و با توجه به نبود دلایل کافی مبتنی بر عدم مشروعیت نکاح سایبری و عدم منع فقهی و حقوقی بر این نکاح، فقها و حقوق دانان معاصر آن را پذیرفته اند. اما به دلیل اینکه فضای سایبری محیطی نامتناهی است و دسترسی افراد به آن سهل و آسان است، فلذا امکان وقوع مفاسد و جرایم سایبری در این امر مقدس وجود دارد، که کمتر به آن پرداخته شده است.

پلیس فتا به دلیل اینکه اذعان دارد که اولاً جوانان نیازمند چنین فضایی برا همسر یابی هستند و ثانیاً این موضوع از دید افراد سود جو مغفول نمانده و با به راه اندازی سایت های نا معتبر و تقلبی سعی در اخاذی و کلاهبرداری از این جوانان هستند؛ لذا با هشدار به جوانان آنان را از انتخاب کیس مورد نظرشان در این فضا منع می نماید.

البته علاوه بر مفاسد ممکن الوقوع در فضای سایبری، مصالحی نیز وجود دارد. و نکاح سایبری میتواند گزینه ی مناسبی باشد برای افرادی که دسترسی فیزیکی و حضوری در زمان مناسب را ندارند، تا بدین وسیله و فارغ از محدودیتهای جغرافیایی ، عقد نکاح خویش را جاری سازند، البته با بالا بردن ضریب امنیت صفحه وب سایت بوسیله تجهیزات الکترونیکی و رمز نگاری، این ایمنی تامین می شود.

در نهایت، به دلیل امکان وقوع مفاسد در محیط سایبری ، در درجه اول بهتر است که دوران آشنایی و انعقاد نکاح، به صورت سنتی و متعارف برگزار شود، تا افراد به صورت حضوری شناخت کافی را از یکدیگر بدست بیاورند. ولی اگر بنا به دلایلی این امر برای افراد مقدور نبود، همانطور که اشاره شد با بالا بردن ضریب ایمنی میتوانند نکاح سایبری را جایگزین کنند.

۷-منابع

الف- منابع فارسی و عربی

۱. ابن منظور، ابی الفضل جمال الدین محمد بن مکرّم: "لسان العرب"، دار احیاء التراث العربی، ج ۳، چ ۱، ۱۴۱۴ ه.ق.
۲. اله یاری، طلعت- مجیدی پرست، سجاد: "گونه شناسی باندهای جرم و فساد در فضای مجازی"، شهریور ۱۳۹۳.
۳. امامی، سید حسن: "حقوق مدنی"، ج ۱، تهران: اسلامیة، ۱۳۴۰.
۴. جلالی، زهرا - محقق داماد، مریم السادات، (فصلنامه حقوق تطبیقی): "بررسی تطبیقی نکاح سایبری در فقه امامیه و اهل سنت"، مقاله پژوهشی، پاییز و زمستان ۱۳۹۸.
۵. جعفری لنگرودی، جعفر: "حقوق مدنی (حقوق خانواده)", تهران: گنج دانش، بی تا.
۶. جوهری، ابی نصر اسماعیل بن حماد: "الصحاح"، دارالکتب الاسلامیه، ج ۲، چ ۱، بی تا، ۱۴۱۰ ه.ق.
۷. حلّی، ابوجعفر نجم الدین جعفر بن الحسن: "شرایع الاسلام"، ج ۳، چ ۲، بی تا، ۱۴۰۹ ه.ق.
۸. خورسندیان، محمد علی- شینور، نادر: "واکاوی مبانی فقهی و حقوقی جواز انعقاد نکاح در فضای سایبری"، شماره ۶، سال سوم، بهار و زمستان ۱۳۹۲.
۹. شکاری نمین، سعید: "فریب در ازدواج چه آثار حقوقی در کشور ما دارد"، مجله خانواده، ۱۳۹۷.
۱۰. الطریحی، شیخ فخر الدین: "مجمع البحرین"، ج ۳، چ ۳، بی تا، ۱۴۱۶ ه.ق.
۱۱. گل محمد، هومن: "جرم جعل و جرایم رایانه ای + انواع جعل هویت رایانه ای و مجازات آن"، ۱۳۹۹.
۱۲. محقق داماد، مریم السادات: "نکاح و انحلال آن در فضای سایبری"، چ اول، تهران: دانشگاه امام صادق(ع)، ۱۳۹۹.
۱۳. موسوی، سید رضا- افشار، بهمن: "قانون مدنی"، تهران: هزار رنگ، ۱۳۹۴.
۱۴. میری، محمدی: "جرایم سایبری"، مجله دادیاران، ۲۸ مرداد ۱۳۹۹.
۱۵. نجفی، محمد حسن: "جواهر الکلام"، ج ۲۲، چ ۴، تهران: المکتبه الاسلامیه، ۱۳۷۴.

ب- منابع الکترونیکی

1. www.pav.legal
2. www.irna.ir
3. www.yjc.news
4. www.vakilsara.ir
5. www.parsdata.com
6. www.luxintech.com
7. www.virgool.io
8. www.irandoc.ac.ir
9. www.noormags.ir